

Gemischt ethnische und binationale Familien in Ex-Jugoslawien

**Bosnien-Herzegowina, Kosovo, Mazedonien, Montenegro
und Serbien: Rechtliche Grundlagen von Einreise,
Aufenthaltsrecht und Einbürgerung**

Stefan Piller

Weyermannsstrasse 10
Postfach 8154
CH-3001 Bern

Für Paketpost:
Weyermannsstrasse 10
CH-3008 Bern

T++41 31 370 75 75
F++41 31 370 75 00

info@osar.ch
www.osar.ch

PC-Konto
30-16741-4
Spendenkonto
PC 30-1085-7

Januar 2007

Angaben zum Autor:

Stefan Piller hat 2006 ein Studium der Geschichte und der Staatswissenschaften an der Universität Freiburg i. Ue. abgeschlossen. Von Juni bis Dezember 2006 absolvierte er ein Praktikum in der Länderanalyse der Schweizerischen Flüchtlingshilfe (SFH).

Impressum

HERAUSGEBERIN

 Schweizerische Flüchtlingshilfe SFH
Postfach 8154, 3001 Bern
Tel. 031 / 370 75 75
Fax 031 / 370 75 00
E-Mail: [INFO@ osar.ch](mailto:INFO@osar.ch)
Internet: www.osar.ch

PC-Konto: 30-1085-7

AUTOR

Stefan Piller

SPRACHVERSIONEN

deutsch, ohne Übersetzung

PREIS

Fr. 20.-- inkl. 2,4 Prozent MWSt., zuzgl. Versandkosten

COPYRIGHT

© 2007 Schweizerische Flüchtlingshilfe, Bern
Kopieren und Abdruck unter Quellenangabe erlaubt.

Innhold

1	Innledning	1
2	Juridiske prinsipper	4
2.1	Bosnia-Hercegovina	4
2.1.1	Innreise	4
2.1.2	Opphold	5
2.1.3	Naturalisering	6
2.2	Kosovo	7
2.2.1	Innreise	7
2.2.2	Opphold	8
2.2.3	Naturalisering	9
2.3	Makedonia	10
2.3.1	Innreise	10
2.3.2	Opphold	11
2.3.3	Naturalisering	12
2.4	Montenegro	13
2.4.1	Innreise	13
2.4.2	Opphold	14
2.4.3	Naturalisering	15
2.5	Serbia	17
2.5.1	Innreise	17
2.5.2	Opphold	17
2.5.3	Naturalisering	18
3	Embedsverkets praksis	19
3.1	Innledende bemerkninger	19
3.2	Mangel på gyldige dokumenter, byråkratiske hindringer, gebyrer	20

1 Innledning

Etnisk blandete ektepar var ingen sjeldenhet i Jugoslavia.¹ Fordi krigen ikke bare la grunnlag for nye statsdannelser, men også skapte etnisk homogene regioner, fant disse familiene seg etter krigen konfrontert med betydelige problemer av juridisk, økonomisk og sosial art. På grunn av de etniske motsetningenes uløsbare karakter og den derav følgende umulighet å finne en plass som familie i en krig som følger logikken til det etniske hatet, var for mange den eneste muligheten å flykte til andre europeiske land. Mange tonasjonale, respektive etnisk blandete ektepar giftet seg i tillegg først i de landene der de søkte tilflukt.

Mange av disse parene og familiene ble i Sveits bare innvilget en temporær oppholdstillatelse og må nå, når situasjonen i regionen fra det internasjonale samfunnets synspunkt synes fredelig og stabil², vende tilbake til fullstendig endrete forhold. Ved siden av den meget lave samfunnsmessige aksept av blandete ekteskap og den derav følgende diskriminering fra ikke-statlige og statlige aktører sin side, først og fremst i provinsene og i områder som tidligere er blitt hjemsoekt av «etnisk rensning»³, finnes det ytterligere et problem: Den tonasjonalitet som krigen så å si har påtvunget disse ekteparene, skaper også betydelige juridiske hindringer for et felles og menneskeverdig familieliv, slik Artikkel 8 av *Den europeiske*

¹ Jfr. NZZ Online: Vollendete ethnische Säuberung in Bosnien? Kontroverse Einschätzung der der Rückkehrer-Problematik, 20.10.2006, kilde: <http://www.nzz.ch/2006/10/20/al/articleEJ194.html>; Martin Wolker: «Sarajewo als Schmelztiegel der Nation. Zögerliche Rückkehr der Serben in Bosniens Hauptstadt», i: *Neue Zürcher Zeitung*, 01.06.2002. Ifølge opplysninger fra *Immigration and Refugee Board of Canada* lå tallet på blandete ekteskap i det tidligere Jugoslavia på omkring 13 prosent, jfr. *Immigration and Refugee Board of Canada, Responses to Information Requests, Yugoslavia: Information on whether identification documents indicated the ethnic affiliation or background of an individual and on how ethnicity was determined*, 01.03.1995, kilde: <http://www.unhcr.org/home/RSDCOI/3ae6aab024.html>. I Bosnia løp tallet på etnisk blandete ekteskap før krigen til og med opp til omkring 30 prosent, jfr. *Immigration and Refugee Board of Canada, Responses to Information Requests, Bosnia and Herzegovina: Follow-up to BOS38361.E of 31. January 2002 on the situation of persons in ethnically mixed marriages*, 07.06.2002, kilde: <http://www.unhcr.org/home/RSDCOI/3df4be1530.html>.

² I tillegg til Bosnia-Hercegovina og Makedonia hører ifølge en beslutning i Forbundsrådet (Bundesrat) av 1. Januar 2007 også Montenegro til blant de «følgningssikre statene», jfr. <http://www.news.admin.ch/message/?/lang=de&msg-id=9086>.

³ Jfr. Danilo Rakic, *Position and Recommendations of Group 484 Concerning the Return of Citizens of Serbia and Montenegro from the Countries of Western Europe*, July 2005, s. 20-21, kilde: <http://www.grupa484.org.yu/english/asylum-and-readmission>; UNHCR, *Position on the Continued International Protection Needs of Individuals from Kosovo*, June 2006, s. 3-5 og 8, kilde: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/rsd/rsddocview.pdf?tbl=RSDLEGAL&id=449664ea2>; European Commission against Racism and Intolerance, *Third Report on «The Former Yugoslav Republic of Macedonia»*, 25.06.2004, kap. 138, s. 31, kilde: http://www.coe.int/t/e/human_rights/ecri/1-ecri/2-country-by-country_approach/fyrom/The_Former_Yugoslav_Republic_of_Macedonia_CBC_3.pdf; European Commission on Racism and Intolerance, *Report on Bosnia and Herzegovina*, 25.06.2004, kap. 46, s. 22, kilde: http://www.coe.int/t/e/human_rights/ecri/1-ecri/2-country-by-country_approach/bosnia_and_herzegovina/Bosnia%20Herzegovina%20report%20%20cri05-2.pdf; opplysninger sendt på e-post fra The European Centre for Minority Issues til SFH den 25.09.2006; opplysninger sendt på e-post fra The Helsinki Committee for Human Rights til SFH den 25.09.2006; samtalenotat etter telefonsamtale med Johannes Neudeck, CVJM Sachsen, som har flerårig arbeidspraksis fra Bosna, 20.06.2006; Samtalenotat etter telefonsamtale med T. W., en tidligere medarbeider i Gesellschaft für bedrohte Völker (GfbV), som idag bor delvis i Bosnia, 23.06.2006.

menneskerettighetskonvensjon (EMK)⁴ og i Artikkel 9 og 10 i *Barnekonvensjonen*⁵ garanterer at skal beskyttes.⁶ Følgelig er en deling av familien ved tilbakesendelse etter et endt asylopphold i dag ikke lenger noe unntak, fordi det å gjenopprette familieenheten i hjemlandet til en av ektefellene ofte viser seg vanskelig, om ikke umulig.⁷

Ved tilbakevendingen kan det oppstå vanskeligheter for den utenlandske foreldren og de felles barna ved innreisen, ved tildelingen av oppholdstillatelse og ved naturaliseringen, dersom barna er født i utlandet, henholdsvis i Sveits. Først når den utenlandske foreldren og barna har fått lovlig oppholdsstatus, eller endog statsborgerskap, åpnes mulighetene for dem til å nyte godt av grunnleggende rettigheter og sosiale tjenester, så som helsetjenester, arbeidsløshetsstrygd, pensjoner og skolegang. Hvis ikke medlemmer av den tilbakevendte familien klarer å la seg lovlig registrere, kan det føre familien inn i en prekær sosioøkonomisk situasjon som under visse omstendigheter til og med kan bli livstruende. Anskaffelsen av en oppholdstillatelse kan til slutt strande på at den utenlandske personen og foreldren som søker om tillatelsen, ikke oppfyller alle krav som loven setter, eller ikke er i besittelse av de nødvendige personlige dokumentene, for eksempel fordi de ikke lenger er gyldige, ikke foreligger, er av praktiske grunner umulig å få tak i, er blitt ødelagt i krigen eller er gått tapt under flukten. Hvis søkeren, slik tilfellet ofte er, tilhører en etnisk minoritet, er man, selv når alle lovens bestemmelser er oppfylt, på ingen måte garantert at embedsverket ikke diskriminerer en.⁸

⁴ Jfr. *Konvensjonen til beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter* (*Den europeiske menneskerettighetskonvensjon*), 4. november 1950, kilde: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/i1/0.101.de.pdf> (eller: <http://www.lovdata.no/all/hl-19990521-030.html#map001>). Alle de stater og provinser som behandles i denne undersøkelsen, har undertegnet EMK.

⁵ Jfr. *Barnekonvensjonen*, 20.11.1989, kilde: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/i1/0.107.de.pdf> (eller: <http://www.barneombudet.no/cgi-bin/barneombudet/imaker?id=1601>). Alle de stater og provinser som behandles i denne undersøkelsen, har undertegnet Barnekonvensjonen.

⁶ Så fremt foreldrene virkelig bor sammen med sine barn i et familiefellesskap, beskytter Artikkel 8 i EMK også utenomekteskapelige, henholdsvis ikke-ekteskapelige forhold og ekteskap som er inngått etter sedvanerett. Jfr. Caroni Martina: *Privat- und Familieleben zwischen Menschenrecht und Migration. Eine Untersuchung zu Bedeutung, Rechtssprechung und Möglichkeiten von Art. 8 EMRK im Ausländerrecht*, 1999, s. 21-36 og 74-77.

⁷ Også ved fullbyrdelsen av en utvisning skal det tas hensyn til prinsippet om at famliens enhet skal bevares, jfr. *Asylgesetz vom 26. Juni 1998, Art. 44, Abs. 1*, kilde: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/1/142.31.de.pdf>.

⁸ Jfr. Danilo Rakic, a.a.o., s. 22-25; UNHCR: *Position on the Continued International Protection Needs of Individuals from Kosovo*, a.a.o., s. 6-7 og 9; UNHCR: *Analysis of the Situation of Internally Displaced Persons from Kosovo in Serbia and Montenegro: Law and Practice*, October 2004, s. 17, kilde: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/rsd/rsddocview.pdf?tbl=RSDLEGAL&id=42120e554>; Kälín, Walter: *Commission on Human Rights, Specific Groups and Individuals: Mass Exoduses and Displaced Persons*, Report of the Representative of the Secretary-General on the human rights of internally displaced persons, Addendum: Mission to Bosnia and Herzegovina, 29.12.2005, s. 13-18, kilde: <http://www.unhcr.org/home/RSDCOI/441181f50.pdf>; Kälín, Walter: *Commission on Human Rights, Specific Groups and Individuals: Mass Exoduses and Displaced Persons*, Report of the Representative of the Secretary-General on the human rights of internally displaced persons, Addendum: Mission to Serbia and Montenegro, 09.01.2006, s. 7-8 og 15-19, kilde: <http://www.unhcr.org/home/RSDCOI/441181fcc1.pdf>; Amnesty International: *Bosnia and Herzegovina. Behind closed gates: ethnic discrimination in employment*, 26.01.2006, kilde: <http://web.amnesty.org/library/print/ENGEUR630012006>; Amnesty International: *A wasted year. The continuing failure to fulfill key human rights commitments made to the Council of Europe*, 22.03.2005, kilde: <http://web.amnesty.org/library/index/ENGEUR70052005>; International Organization for Migration, *Information for Returnees to Serbia and Montenegro, Fact Sheet Serbia and Montenegro*,

Den foreliggende undersøkelsen har som mål å kaste lys over de juridiske **kravene for innreise, tildeling av oppholdstillatelse og naturalisering** som den utenlandske foreldren og dennes barn må oppfylle for å kunne reise inn i landet, dersom de ønsker å slå seg ned for lengre tid sammen med den andre foreldren. I forbindelse med de spente og til tider voldelige forholdene som råder mellom de etniske gruppene,⁹ vil blikket også rettes mot de problemene som embedsverket skaper ved innreise, opphold og naturalisering.

Vanskelighetene som de som mer generelt er **indre fordrevete** i de nye Balkanstatene, eller **returnerer** uavhengig av familiens etniske sammensetning, er ikke gjenstand for denne undersøkelsen, eller de berøres bare i forbifarten.

I det følgende vil statsborgerskapet til den foreldren som har sitt hjemland der familien søker å bosette seg, være å anse som bevist og dokumentert. Det betyr at han eller hun er i besittelse av gyldige reisedokumenter og at intet står i veien for vedkommendes utreise fra eller innreise i hjemlandet, selv om vanskeligheter kan opptre allerede på dette stadium.

Fremstillingen av det juridiske grunnlaget og den formelle saksgangen hva angår tildeling av innreisestillatelse, oppholdstillatelse og statsborgerskap, må på ingen måte lede til den slutning at også **embedsverkets praksis** er slik som paragrafene tilsier, og derfor at tonasjonale eller etnisk blandete ektepar, takket være klare regler, ikke kan regne med å møte hindringer eller vanskeligheter som ikke lar seg overvinne i etterfølgestatene til det tidligere Jugoslavia (jfr. kapittel 3 nedenfor).

I det tidligere Jugoslavia kan man ikke slutte av **lovene i og for seg til embedsverkets praksis** eller tro at lovbestemmelsene vil håndheves motstandsløst og konsekvent, slett ikke i en region som ennå lider under følgene av krig, etnisk rensning, fordrivelse og den vedvarende innflytelsen som nasjonalistiske politikere og embedsmenn har. Når bare en tredel av dem som har vendt tilbake til Bosnia-Hercegovina nå bor der de bodde før krigen,¹⁰ skyldes ikke det utilstrekkelige lovbestemmelser, men først og fremst at de som tilhørere minoritetene med gode grunner ikke har tillit til embedsverket. Det består av den befolkningsgruppen som er i flertall, og har ry på seg for å favorisere den egne befolkningsgruppen, for korrupsjon

July 2004, s. 3 og 8; Roma Centre of Skopje/European Roma Rights Centre: Shadow Report on the Situation of Romani Women in the Republic of Macedonia, November 2005, kap. 5,2, s. 10-11. , kilde: <http://www.errc.org/db/01/97/m00000197.pdf>; Petar Antic: Roma and Right to Legal Subjectivity in Serbia, April 2004, s. 5-14; i henhold til opplysninger sendt på e-post fra Grupa 484 lar resultatene av undersøkelsene til Danilo Rakic og Petar Antic seg overføre på andre minoriteter i andre deler av det tidligere Jugoslavia, jfr. e-post fra grupa 484 sendt til SFH den 27.09.2006.

⁹ Jfr. Neil Arun: «Sarajevo finds love after the war», i *BBC News*, 28.02.2006, kilde: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4746082.stm>; United Nations, Human Rights Committee, report submitted by the United Nation Interim Administration Mission in Kosovo to the Human Rights Committee on the Human Rights Situation in Kosovo since June 1999, 13.03.2006, s. 70-76, kilde: <http://www.ohcr.org/english/bodies/hrc/docs/AdvanceDocs/CCPR.C.UNK.1.pdf>; International Helsinki Federation for Human Rights, Annual Report, Bosnia Herzegovina, Kosovo and Montenegro, s. 91-92, 367-368, 377-378, kilde: http://www.ihf-hr.org/documents/doc_summary.php?sec_id=3&d_id=4255, jfr. også note 3.

¹⁰ Jfr. NZZ Online: Vollendete ethnische Säuberung in Bosnien? Kontroverse Einschätzung der der Rückkehrer-Problematik, 20.10.2006, kilde: <http://www.nzz.ch/2006/10/20/al/articleEJ194.html>

og vilkårlighet. Faktum er at den etniske segregasjonen i etterfølgestatene til det tidligere Jugoslavia, til tross for nasjonale aktørers programerklæringer og det internasjonale samfunnets ønsker, ikke har avtatt. Den er økende. Det gjelder fremfor alt for Bosnia-Hercegovina og Kosovo, men også i Serbia og Makedonia er toleranseterskelen synkende. Man kan observere hvordan splittelsen befester seg mer og mer i dagligliv og på arbeidsplassen.

2 Juridiske prinsipper

2.1 Bosnia-Hercegovina

2.1.1 Innreise

Utenlandske personer har tillatelse til å reise inn i Bosnia-Hercegovina når de er i besittelse av **gyldige reisedokumenter, et gyldig visum og tilstrekkelige finansielle egenmidler**. Det kreves videre at de blant annet ikke oppgir falske opplysninger ved innreisen og at de ikke utgjør en fare for rikets indre sikkerhet.¹¹ Søknad om visum skal skrives på det dertil hørende skjema, vedlegges foto og kvittering for betalt gebyr og stiles til den nærmeste bosniske utenlandsstasjonen. Når reisens mål er av privat natur, skal en garanti, eller et invitasjonsbrev fra en bosnisk statsborger vedlegges søknaden.¹² Visumet gir rett til et opphold på maksimalt tre måneder på Bosnia-Hercegovinas statlige territorium. Dets maksimale gyldighetstid er ett år og det kan forlenges.¹³ Det utenlandspass som kreves for å få visum, må minst være gyldig tre måneder ut over visumets gyldighetstid.¹⁴

Personer med **serbisk, montenegrinsk og makedonsk statsborgerskap** har anledning til å **reise visumfritt** inn i landet og få en oppholdstillatelse på inntil tre måneder. Serbiske og montenegrinske statsborgere må være i besittelse av et identitetsbevis ved innreisen.¹⁵ Lovens krav om økonomisk sikkerhet under oppholdet står ved lag. Som bevis aksepteres blant annet garanti- og innbydelsesbrev, besittelse av kontanter, kredittkort som er gyldige i Bosnia, flybillett, reisekvitteringer og dokumentert besittelse av eiendom. Personer fra Kosovo¹⁶ som verken er i

¹¹ Jfr. Law on Movement and Stay of Aliens and Asylum, 6. October 2003, Official Gazette of Bosnia and Herzegovina, Number 29, Art. 11 og 20, kilde: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/rsd/rsddocview.pdf?tbl=RSDLEGAL&id=3f8fbf232>; United Nations, International Covenant on Civil and Political Rights, Human Rights Committee, Consideration of Reports submitted by States Parties under Article 40 of the Covenant, Initial Report, Bosnia and Herzegovina, 24.11.2005, kap. 130, s. 45, kilde:

[http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/eccbf1ebbabf6c6ec125718500518f42/\\$FILE/G0545189.DOC](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/eccbf1ebbabf6c6ec125718500518f42/$FILE/G0545189.DOC). I henhold til Artikkel 14 d) i denne loven er også et identitetsbevis med foto, som gir innehaveren rett til å reise til utlandet, gyldig som reisedokument, så fremt det foreligger en internasjonal avtale som Bosnia Hercegovina har undertegnet og som forutsetter en slik mulighet.

¹² Gebyrene beløper seg til 31 euro for et visum som gir rett til én innreise og til 57 euro for et visum som gir rett til et ubegrenset antall inn- og utreiser, jfr. Ministry of Foreign Affairs of Bosnia and Herzegovina, Consular Information, Bosnia and Herzegovina entry visa requirements, kilde: <http://www.bhembassy.org/>.

¹³ Jfr. Law on Movement and Stay of Aliens and Asylum, a.a.o, Art. 23.

¹⁴ Jfr. Zoran Perkovic: «The Visa regime in Bosnia and Herzegovina: Development of a legal and Institutional Framework in Accordance with the Standards of European Union», i *Institute of International Politics and Economics/European Movement in Serbia/Group 484, Visa Policy and the Western Balkan, 2006*, s. 94, kilde: http://www.grupa484.org.yu/file_downloads/45.

¹⁵ Jfr. Embassy of the Republic of Serbia — Bern, Consular Affairs, Visa Regime, kilde: <http://www.yuamb.ch/?lang=EN&sctn=3.2.1>.

¹⁶ I det følgende er disse definert som personer som uavhengig av sin etniske tilhørighet i henhold til Artikkel 3 i UNMIK Regulation No. 2000/13 on the Central Civil Registry er «Habitual Residents of Kosovo», kilde: http://www.unmikonline.org/regulations/2000/re2000_13.htm. Disse personene må være født i Kosovo eller minst ha en forelder som er født der eller ha hatt sin bopæl i Kosovo i

besittelse av et jugoslavisk eller serbisk utenlandspass, men bare av et *UNMIK*-dokument, dvs. et *Travel Document*, må søke om visum for å reise inn i Bosnia-Hercegovina.¹⁷

Den Protokoll angående forenklet behandling av bosnisk-hercegovinske flyktninger som vender hjem fra utlandet uten reisedokumenter, som regjeringen i Bosnia-Hercegovina undertegnet i juni 2000, ser beskyttelse av familien som en del av tilbakevendingen. For at familiens enhet skal bli ivaretatt, må så vel utenlandske ektefeller til statsborgere av Bosnia-Hercegovina som eventuelle barn født i utlandet tillates å reise inn i Bosnia-Hercegovina sammen med andre familiemedlemmer. For å forhindre at familier blir splittet ved tilbakevendingen, krever det bosnisk-hercegovinske ministeriet for sivile saker og kommunikasjon at innenriksministeriene i begge statsenhetene sørger for forenklet behandling av visumsøknaden fra den utenlandske ektefellen. Likeledes bekrefter ministeriet på offisielt hold det samme for de barna som er født i utlandet og som har ervervet sitt bosnisk-hercegovinske statsborgerskap gjennom herkomst.¹⁸

2.2 Opphold

Uavhengig av innreisegrunn må den utenlandske personen som ønsker å forlenge sitt opphold i Bosnia-Hercegovina, senest 15 dager før utløpet av den tre måneders oppholdstillatelsen sende inn en søknad om **temporær oppholdstillatelse**. Så vel realiseringen av det ekteskapelige fellesskap som familiegjening utgjør legale kriterier for innvilgelse av en temporær oppholdstillatelse. Denne utstedes for ett år, eller til utenlandspasset til den utenlandske ektefellen utløper. Har søknaden et felles ekteskapelig liv eller familieliv til hensikt, må vielsesattest legges ved søknaden sammen med legerklæring som viser at det ikke foreligger noen alvorlige smittsomme sykdommer og som godtgjør at vedkommende er arbeidsdyktig. Den må ikke være eldre enn tre måneder. I tillegg må den foreldren som er fra Bosnia-Hercegovina dokumentere at vedkommende har regelmessig arbeidsinntekt eller på andre måter er i stand til å svare økonomisk for hele familien. I tilfelle de barna som reiser inn sammen med den utenlandske ektefellen ennå ikke har fått statsborgerskap i Bosnia-Hercegovina, kan bestemmelsene som gjelder innvilgelse av temporær oppholdstillatelse likeledes anvendes på dem. Det betyr at de på forhånd må være i besittelse av gyldige reisedokumenter. Den temporære oppholdstillatelsen kan forlenges med ett år av gangen så lenge det ekteskapelige livet eller familielivet består.¹⁹

minimum fem år uavbrutt. Unntatt for denne bestemmelsen er personer som på grunn av sin flukt ikke har kunnet innfri minimumskravet og botid.

¹⁷ Jfr. Ministry of Foreign Affairs of Bosnia and Hercegovina, Consular Information, Bosnia and Hercegovina entry visa requirements, a.a.o.; Law on Movement and Stay of Aliens and Asylum, a.a.o., Art. 13-15 og 19.

¹⁸ Jfr. UNHCR, Protocol on Simplified Return Procedures, Bosnia and Hercegovina, June 2000, kap. 5, kilde: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/rsd/rsddocview.htm?tbl=RSDLEGAL&id=3ae6b57b18>. Artikkel 6 i den bosnisk-hercegovinske Bylaw on Asylum av 07. juni gir utenlandske flyktninger uttrykkelig rett til familiegjening for å beskytte barna, kilde: <http://www.unhcr.org/home/RSDLEGAL/41075af14.pdf>.

¹⁹ Jfr. Law on Movement and Stay of Aliens and Asylum, a.a.o., Art. 32-34 og 38; United Nations, International Covenant on Civil and Political Rights, Human Rights Committee, Consideration of Reports submitted by States Parties under Article 40 of the Covenant, Initial Report, Bosnia and Hercegovina, a.a.o., kap. 133, s. 46.

Etter et uavbrutt og lovlig opphold på fem år, basert på årlig fornyede temporære oppholdstillatelse, kan den utenlandske foreldren søke om **varig oppholdstillatelse**. Utenlandsopphold på maksimalt 90 dager i løpet av ett år blir ikke betraktet som avbrudd på den lovbestemte boplikten. Arbeidsdyktighet og medisinsk dokumentert fravær av alvorlige smittsomme sykdommer er forutsetningen også her.²⁰

Søknad om oppholdstillatelse skal stiles til den rette organisasjonsenheten innen det bosniske sikkerhetsministeriet og ikke sendes senere enn 15 dager før vedkommendes da gyldige oppholdstillatelse utløper. Søknad fra utlandet kan sendes gjennom en av Bosnia-Hercegovinas utenlandsstasjoner. Loven sier at behandlingstiden ikke skal være lenger enn 30 dager. Utenlandske personer med varig oppholdstillatelse må melde seg hos rette myndighet på sitt bosted innen åtte dager etter å ha mottatt avgjørelsen, for å søke om å få utstedt et **personlig identitetskort for utlendinger**. Ved temporær oppholdstillatelse skal bostedet — eller et eventuelt bostedsbytte som følger etter at man har meldt fra til myndighetene på det gamle bostedet — registreres på nytt innen 48 timer. Ved varig oppholdstillatelse er fristen på åtte dager.²¹

2.1.3 Naturalisering

Utenlandske personer som er gift med bosnisk-hercegovinske statsborgere, har rett til en **forenklet naturaliseringsprosedyre**. Det krever imidlertid at ekteskapet har vart minimum fem år før søknad om statsborgerskap sendes inn. I tillegg må den utenlandske personen minst ha vært bofast i Bosnia-Hercegovina i tre år med varig oppholdstillatelse og frasi seg, henholdsvis miste, sitt gamle statsborgerskap — hvis ikke en bilateral avtale mellom Bosnia-Hercegovina og en annen stat krever en annen ordning. Tap eller frasingelse av det tidligere statsborgerskapet forlanges for øvrig ikke, dersom dette er forbudt ifølge lovgivningen i vedkommendes hjemland og derfor er umulig. For ektefeller til bosnisk-hercegovinske statsborgere som vender hjem etter opphold i utlandet som flyktninger, faller kravet om lovlig tre-årig opphold i landet bort.²²

De **barna** som fødes på Bosnia-Hercegovinas territorium erverver seg **statsborgerskap gjennom herkomst** dersom minst en av foreldrene er bosnisk-hercegovinsk statsborger på fødselstidspunktet. Barn født i utlandet kan likeledes oppnå statsborgerskap dersom den bosnisk-hercegovinske foreldren registrerer barnet hos rette myndigheter for registrering i statsborgerskapsregisteret og barnet selv har sitt permanente og legale bosted i Bosnia-Hercegovina før vedkommende fyller 22 år. Er man i ferd med å vende tilbake fra utlandet, kan registrering av statsborgerskapet og den følgende utstedelse av eget pass eller innføring i passet til den bosnisk-hercegovinske foreldren, også foretas i den nærmeste av Bosnia-Hercegovinas

²⁰ Jfr. Law on Movement and Stay of Aliens and Asylum, a.a.o., Art. 40; United Nations, International Covenant on Civil and Political Rights, Human Rights Committee, Consideration of Reports submitted by States Parties under Article 40 of the Covenant, Initial Report, Bosnia and Herzegovina, a.a.o., kap. 132, s. 46.

²¹ Jfr. Law on Movement and Stay of Aliens and Asylum, a.a.o., Art. 42, 46 og 53.

²² Jfr. Law on Citizenship of Bosnia and Herzegovina, 27.07.1999, Artikkel 10 og 12, kilde: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/rsd/print.htm?CATEGORY=RSDLEGAL&id=3ae6b5900>.

utenriksrepresentasjoner.²³ Et pass for barn koster 73 euro, innføring i passet til den bosnisk-hercegovinske foreldren 47 euro.²⁴

Søknader om naturalisering og om registrering som statsborger — det sistnevnte kan gjøres ved en utenriksstasjon — skal stiles til den ansvarlige organisasjonsenheten i innenriksministeriet i en av de to statsdelene. Avgjørelser om søknad som statsborgerskap kan påklages til det bosnisk-hercegovinske ministeriet for sivile anliggender og kommunikasjon innen tre uker. Negative avgjørelser skal tilsendes skriftlig og inneholde begrunnelse for avslaget. Det foreligger mulighet for å anke avgjørelsen på bakgrunn av saksbehandlingen.²⁵

2.2 Kosovo

2.2.1 Innreise

Den inntil nylig serbiske provinsen Kosovo, som nå administreres av *United Nations Interim Administration Mission*, har verken noen utenlandsrepresentasjon eller et visumsystem. Innreise er kostnadsfritt. De reisende må imidlertid være i besittelse av gyldige reisedokumenter.²⁶

Ved de forskjellige grensestasjonene, henholdsvis innreisestedene, skiller myndighetene mellom de personene som har rett til innreise og tidsmessig ubegrenset opphold — som innehavere av **UNMIK-dokumenter** eller **jugoslaviske eller serbiske (montenegrinske) identitets- eller reisedokumenter** — og slike som trenger en **innreisetillatelse** og følgelig bare har rett til et tidsbegrenset opphold. Barn og ektefeller til personer som innehar et *Identity Card* eller et *Travel Document* utstedt av UNMIKs polititjenestemenn og som derfor rubriseres som *Habitual Residents of Kosovo*,²⁷ faller i den første kategorien.²⁸ Den andre kategorien omfatter barn og ektefeller til personer med jugoslaviske, henholdsvis serbiske (montenegrinske) identitets- og reisedokumenter.²⁹ For dem vil den innreisetillatelsen som blir stemplet inn i reisedokumentet, gi rett til et opphold på inntil 90 dager.³⁰ Ekteskap og foreldrerett må i begge tilfeller dokumenteres gjennom gyldige fødsels- og vielsesattester. Hvis ekteskapet ble inngått i utlandet og barna også er født der, må dokumentasjonen fremvises i notariusbekreftet oversettelse.³¹

Hvis den foreldren som kommer fra Kosovo ved den felles innreisen ikke er i besittelse av serbiske (montenegrinske) papirer og heller ikke er registrert som

²³ Jfr. Law on Citizenship of Bosnia and Herzegovina, a.a.o., Art. 6 og 12. Jfr. særlig note 16.

²⁴ Jfr. Ministry of Foreign Affairs of Bosnia and Herzegovina, Consular Information, Issuance of Travelling Documentation by Diplomatic and Consular Offices of Bosnia and Herzegovina abroad, a.a.o.

²⁵ Jfr. Law on Citizenship of Bosnia and Herzegovina, a.a.o., Artikkel 30-33.

²⁶ Jfr. UNMIK, New Regulation on Travel to Kosovo, Frequently Asked Questions, kilde: http://www.unmikonline.org/misc/FAQ_Movement_of_Persons.htm.

²⁷ Jfr. note 16.

²⁸ Jfr. UNMIK Regulation No. 2005/16 on the Movement of Persons into and out of Kosovo, 08.04.2005, Artikkel 2.1 c), kilde: http://www.unmikonline.org/regulations/2005/RE2005_16.pdf; UNMIK, New Regulation on Travel to kosovo, a.a.o.

²⁹ Jfr. UNMIK Regulation No. 2005/16, a.a.o., Artikkel 4 e)

³⁰ Jfr. UNMIK Regulation No. 2005/16, a.a.o., Artikkel 6; UNMIK, New Regulation, a.a.o.

³¹ Jfr. opplysninger sendt på e-post fra UNMIK Border Police til SFH den 19.12.2006.

Habitual Resident,³² kan hele familien reise inn og oppholde seg i Kosovo med temporær oppholdstillatelse, inntil foreldren fra Kosovo blir registrert.³³

Nektet innreisetillatelse må skriftlig begrunnes og inneholde opplysninger om hvordan beslutningen kan ankes. Innen en frist på syv dager etter at den negative avgjørelsen er blitt meddelt en, foreligger mulighet for å klage til den angjeldende lokale rettsinstansen, som innehar endelig beslutningsmyndighet.³⁴

2.2.2 Opphold

Barn eller ektefeller til *Habitual Residents* har rett til ubegrenset opphold. Barn og ektefeller til personer som stammer fra Kosovo, som ikke har status som *Habitual Resident*, men som er i besittelse av serbiske (montenegrinske) identitets- eller reisedokumenter, kan etter eget ønske ofte forlenge sin 90 dagers oppholdstillatelse like lenge. Søknaden må senest 15 dager før utløpet av den gjeldende oppholdstillatelsen leveres inn til politiet hovedkvarter i Pristina.³⁵

Registreringen som *Habitual Resident of Kosovo* i *Central Civil Registry* tilsvarer i en viss forstand dokumentasjon på «(stats)borgerskap» i Kosovo. Barn som ikke selv er født i Kosovo, men som har minst en foreldre med status som *Habitual Resident*, kan søke om å få samme status.³⁶ Ved siden av legitimasjonsdokumenter for den foreldren som stammer fra Kosovo og for barna må foreldrenes vielsesattest fremlegges sammen med gyldig fødselsattest for barn av jugoslavisk, henholdsvis serbisk (montenegrinsk) eller utenlandsk herkomst. Fødselsattest utstedt av *UNMIK* er likeledes gyldig.³⁷ For å hankses med det omfattende problemet som mangelen på personlige dokumenter representerer, har søkere siden 2004 hatt mulighet til å etterbestille fødselsattester for voksne utstedt av *UNMIK* ved de lokale sivilmyndighetenes kontorer, eller skaffe til veie et identitetsbevis med bistand fra to øyenvitner. De må i tilfelle begge være registrert som *Habitual Residents*.³⁸

Etter et uavbrutt opphold på fem år kan også utenlandske ektefeller bli *Habitual Residents*. Også botid før flukten regnes med i disse fem årene, dvs. dersom ekteparet allerede tidligere hadde sitt bosted i Kosovo. Dersom det foreligger en utreise i form av flukt, kan det i tillegg unntaksvis ses bort fra kravet om uavbrutt opphold på fem

³² Fordi det er umulig å skaffe *UNMIK*-dokumenter fra utlandet og på grunn av det faktum at tallrike mennesker flyktet fra Kosovo på et tidspunkt da *UNMIK* ennå ikke var satt inn der, hører en betraktelig del av dem som vender tilbake til Kosovo inn under denne kategorien.

³³ Jfr. opplysninger sendt på e-post fra *UNMIK* Border Police til SFH den 19.12.2006.

³⁴ Jfr. *UNMIK* Regulation No. 20005/16, a.a.o., Artikkel 10 og 22.

³⁵ Jfr. *UNMIK* Regulation No. 20005/16, a.a.o., Artikkel 7; *UNMIK* New Regulation, a.a.o.

³⁶ Jfr. *UNMIK* Regulation No. 20005/13 on the Central Civil Registry, a.a.o., Artikkel 3 a) og d).

³⁷ Jfr. *UNMIK* Administrative Direction No. 2003/20 Implementing *Unmik* Regulation No. 2000/18 on Travel Documents, 07.08.2003, Annex, kilde:

http://www.unmikonline.org/regulations/admdirect/2003/ADE2003_20.pdf. I dette tillegget listes samtlige personlige dokumenter opp som *UNMIK* godtar for å bekrefte identiteten og ens berettigelse til å kunne søke om registrering.

³⁸ Jfr. *UNMIK* Press Release: *UNMIK* Introduces Simpler and More Efficient Rules for Obtaining IDs, 15.12.2004, kilde: <http://www.unmikonline.org/press/2004/pressr/pr1285.pdf>; Immigration and Refugee Board of Canada, Responses to Information Requests, Serbia and Montenegro: Update to YUG39772.E of 3 September 2002 on the types of identification documents issues by *UNMIK* to ethnic Albanians in Kosovo, issuing procedures, 23.02.2005, kilde: <http://www.unhcr.org/home/RSDCOI/42d6172f2f.html>. Jfr. også *UNMIK* Regulation No. 2000/13, a.a.o., Artikkel 4 c).

år. Ved avslag av registreringsøknader foreligger muligheten til å henvende seg skriftlig til en ankenemnd.³⁹

Habitual Residents har krav på å få utstedt et *Identity Card* og et *Travel Document* av UNMIK-myndighetene. *Travel Document* har en gyldighetstid på to år. Å forlenge det koster 15 euro, å fornye det eller å få utstedt et duplikat koster 31 euro.⁴⁰

2.2.3 Naturalisering

Så lenge statusspørsmålet ikke er avklart fortsetter provinsen Kosovo juridisk sett å være en del av Serbia, dens befolkning er følgelig serbiske statsborgere. Derfor kan man ikke på det nåværende tidspunkt oppnå eget statsborgerskap for Kosovo.

På grunn av uklarheten med hensyn til Kosovos fremtidige status er det ikke sikkert at personer som stammer fra Kosovo, for ikke å tale om deres utenlandske og ikke-serbiske ektefeller, overhodet vil kunne få utstedt serbiske identitets- og reisedokumenter. På grunn av krigen ble størstedelen av fødsels- og sivilstandsregisteret for Kosovo overført til Serbia. De serbiske myndighetene fastholder at de ikke anerkjenner UNMIK-dokumenter. De som vender tilbake fra utlandet, har bare mulighet til å registrere seg på siste legale bosted. Alt dette taler sitt tydelige språk om at det er stor sannsynlighet for å møte vanskeligheter ved naturaliseringen. Mennesker som reiser fra Kosovo til Serbia for der å skaffe seg den dokumentasjonen som er nødvendig for å få utstedt serbiske identitets- og reisedokumenter, kan stanses av grensevaktene, nettopp fordi de mangler serbiske dokumenter. Derfor er det ofte bare mulig å skaffe serbiske dokumenter gjennom en «tredjeperson», dvs. på svartebørsmarkedet.⁴¹

³⁹ Jfr. UNMIK Regulation No. 2000/13, a.a.o., Artikkel 3 b) og c), 5, 6, 7; UNMIK Regulation 2000/18 on Travel Documents, 29.03.2000, Artikkel 1 og 2, kilde:

http://www.unmikonline.org/regulations/2000/re2000_18.htm

⁴⁰ Jfr. UNMIK regulation No. 2000/13, a.a.o., Artikkel 5; UNMIK Regulation 2000/18 on Travel Documents, a.a.o., Artikkel 1 og 2; UNMIK Administrative Direction No. 2003/20, a.a.o., Artikkel 2.3, 3.4, 4.5.

⁴¹ Jfr. UNHCR: Analysis of the Situation of Internally Displaced Persons from Kosovo in Serbia and Montenegro: Law and Practice, a.a.o., s. 18-19; Freedom House: A Joint European Vision, Free Movement for Goods and People in Kosovo and Serbia, 2006, s. 25, 29, 31 og 36, kilde: <http://www.freedomhouse.org/pdf/FinalKSSstudy.pdf>; Krenar Gashi: «Investigation: Ex-Policemen Run Kosovo Passport Scam», i *Balkan Insight*, 01.12.2006, kilde: <http://kosovo.birm.eu.com/en/1/70/1786/>.

2.3 Makedonia

2.3.1 Innreise

De makedonske myndighetene krever ikke visum fra personer med bosnisk-hercegovinsk, serbisk og montenegrinsk statsborgerskap hvis oppholdet ikke skal vare mer enn 90 dager. For serbiske og montenegrinske statsborgere er grensen 60 dager. For å være berettiget til visumfri innreise må vedkommende være i besittelse av et gyldig pass. Kravet om pass gjelder også for barn, uavhengig av om de innehar eget pass eller om de er innført i morens eller farens pass.⁴² Personer fra Kosovo kan reise visumfritt inn i Makedonia så fremt de er i besittelse av et *Travel Document* utstedt av UNMIK.⁴³

Utenlandske ektefeller til makedonske statsborgere kan, dersom de reiser inn i Makedonia i den hensikt å ta varig bolig, få utstedt et innvandringsvisum. Den samme bestemmelsen gjelder for nære slektninger til innvandringsberettigete utenlandske personer, herunder deres barn.⁴⁴ Forutsetningen for å få tildelt et innvandrer-visum er, ved siden av besittelse av gyldig pass, ekteskapsbevis i form av en vielsesattest og for barnas vedkommende utskrift av fødselsregisteret. Hvis ekteskapet ble inngått i utlandet og barna ble født der, kreves et dertil bestemt internasjonalt skjema eller en juridisk autorisert oversettelse.⁴⁵

Den 1. april 2007 skal den nye utenlandsloven komme til anvendelse som allerede 31. mars 2006 trådte i kraft. Med hensyn til innreisebestemmelsene finnes der enkelte nye bestemmelser:

Utenlandske personer må fra da av allerede før innreisen legge frem dokumenter som beviser at de reiser inn i landet i en bestemt hensikt og for at de er i besittelse av så vel en reiseforsikring som tilstrekkelige økonomiske midler for oppholdet. Kontanter, kredittkort, reisevouchere, kvittering for at reiseutgiftene er betalt, flybilletter, et underskrevet garantibrev eller et invitasjonsbrev fra en makedonsk statsborger og ekteskapsbevis blir akseptert som dokumentasjon.⁴⁶

⁴² Jfr. Former Yugoslav Republic of Macedonia, Ministry of Foreign Affairs, Visa Regime of the Republic of Macedonia, s. 4 og 6, kilde:

<http://www.mfa.gov.mk/upload/dokument/VizemRezim2003.doc>; opplysninger sendt på e-post til SFH fra OSCE Spillover Monitor Mission to Skopje den 29.09.2006; opplysninger sendt på e-post til SFH fra UNHCR Skopje den 29.09.2006; opplysninger sendt på e-post til SFH fra OSCE Spillover Monitor Mission to Skopje den 21.09.2006; jfr. videre Former Yugoslav Republic of Macedonia, Act on Movement and Residence of Aliens, 08.06.1992, Artikkel 12 (offisiell oversettelse), kilde: <http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=129&lid=2204&less=false>; opplysninger gitt telefonisk til SFH av den makedonske ambassaden i Bern den 25.09.2006.

⁴³ Jfr. Krenar Gashi, a.a.o.

⁴⁴ Jfr. Former Yugoslav Republic of Macedonia, Act on Movement and Residence of Aliens, a.a.o., Artikkel 9.

⁴⁵ Jfr. opplysninger sendt på e-post til SFH fra UNHCR, a.a.o.; jfr. også den veiledning for å oppnå makedonsk statsborgerskap som det makedonske innenriksministeriet har utarbeidet i samarbeid med UNHCR i Makedonia, Republic of Macedonia, Ministry of Internal Affairs: What is Citizenship?, 2003, s. 13.

⁴⁶ Jfr. Republic of Macedonia, Ministry of Internal Affairs, Law on Foreigners, 31.03.2006, Artikkel 11-15, kilde: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/rsd/rsddocview.pdf?tbl=RSDLEGAL&id=44b2668a4>.

Utenlandske ektefeller og deres barn kan ved å henvende seg personlig til en makedonsk utenriksstasjon søke om et *Long Stay Visa*, som er gyldig i seks måneder og som berettiger til én innreise og et opphold på maksimalt 30 dager. Et slikt visum blir utstedt hvis den utenlandske personen samtidig med visumsøknaden leverer inn søknad om å få tildelt en temporær oppholdstillatelse, forutsatt at vedkommendes pass er gyldig minst tre måneder ut over søknadsdatoen. Personer som reiser inn med et slikt visum, må senest fem dager etter innreisen melde seg for det rette kontoret i innenriksministeriet. Det skal innen 25 dager tildele den meldepliktige personen en temporær oppholdstillatelse. Dette *Long Stay Visa* kan bare forlenges én gang, da for 30 dager. I tilfelle søknaden ikke innvilges, har man en ankefrist på åtte dager. Klageinstansen skal meddele sin konklusjon innen 15 dager. Ved nytt negativt svar er det mulig å levere ny klage til en forvaltningsdomstol.⁴⁷

2.3.2 Opphold

Ifølge loven av 1992 åpnes det for forlengelse av oppholdet, henholdsvis for tildeling av **temporær eller varig oppholdstillatelse**,⁴⁸ etter visumets utløp under følgende forutsetninger: Utdannelse og videreutdanning, medisinsk behandling, utøvelse av visse yrkesmessige virksomheter, ekteskapsinngåelse med en makedonsk statsborger, arbeid, besittelse av eiendom innen den makedonske statens territorium eller andre berettigete årsaker. Ved siden av å bevise at en av de nevnte forutsetninger foreligger, må søkeren både før og etter å ha blitt tildelt visum, sørge for å ha et pass som er gyldig på søknadstidspunktet.⁴⁹

En temporær oppholdstillatelse blir innvilget for maksimalt ett år og kan i hvert enkelt tilfelle forlenges for en varighet av maksimalt ett år før fristen løper ut for den tillatelsen som er gitt. Etter et treårig, legalt opphold uten avbrudd — som er innvilget på basis av årlig fornyelse av den temporære oppholdstillatelsen — kan en utenlandsk person, dersom vedkommende fortsatt oppfyller de krav som er fremstilt i avsnittet over, søke om varig oppholdstillatelse. Bestemmelsene angående innvilgelse av temporær eller varig oppholdstillatelse gjelder også for eventuelle mindreårige barn til utenlandske personen. Alle søknader om oppholdstillatelse må rettes til innenriksministeriet.⁵⁰ Utenlandske ektefeller må vedlegge ekteskapsbevis med

⁴⁷ Republic of Macedonia, Ministry of Internal Affairs, Law on Foreigners, a.a.o, Arikkel 24, 34, 37, 38, 40, 42.

⁴⁸ Oversettelsen som ifølge «Legislationline» er den offisielle oversettelsen av «Act on Movement and residence of Aliens» nevner i Arikkel 20 en varig oppholdstillatelse, mens den oversettelsen som er stilt til rådighet for oss av IOM Skopje og OSCE-avdelingen i Skopje, taler om en temporær oppholdstillatelse. Jfr opplysninger sendt på e-post til SFH fra IOM Skopje den 27.09.2006; opplysninger sendt på e-post fra OSCE, a.a.o.

⁴⁹ Jfr. Former Yugoslav Republic of Macedonia, Act on Movement and Residence of Aliens, a.a.o, Artikkel 20 og 25; jfr. opplysninger sendt på e-post fra IOM Skopje til SFH, a.a.o; e-post fra OSCE, a.a.o.

⁵⁰ Jfr. Former Yugoslav Republic of Macedonia, Act on Movement and Residence of Aliens, a.a.o, Artikkel 20 til 30; jfr. Immigration and Refugee Board of Canada, Responses to Information Requests, Macedonia, 06.05.2002, kilde: <http://www.unhcr.org/home/RSDCOI/3df4be6710.html>; United Nations, International Covenant on Civil and Political Rights, Human Rights Committee, Initial Reports of States parties due in 1992, 18.05.1998, Artikkel 12, kapittel 243 og 244, kilde: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/43406af8cbfd2159802566430057ce7d?Opendocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/43406af8cbfd2159802566430057ce7d?Opendocument); opplysninger sendt på e-post fra IOM, a.a.o.; opplysninger sendt på e-post fra OSCE, a.a.o.

søknaden. Dersom ekteskapet er inngått i utlandet skal beviset foreligge i form av et internasjonalt skjema eller i en juridisk autorisert oversettelse.⁵¹

Den **endring i utlendingsloven** som skal implementeres fra 1. april 2007 krever ikke lenger ekteskap, men **familiegjenforening** som hensikt med oppholdet. Når søkeren er i besittelse av et reisedokument som er gyldig minst tre måneder ut over søknadsdatoen og vedkommende kan bevise at han eller hun er økonomisk sikret, har bolig og innehar sykeforsikring, kan vedkommende og dennes mindreårige barn, som også trenger gyldige reisedokumenter og fødselsattest, innvilges en **temporær oppholdstillatelse** for maksimalt ett år. Den kan senest 30 dager før utløpsdatoen forlenges for ett år av gangen. Etter et lovlig opphold på fem år kan det søkes om **varig oppholdstillatelse**, under forutsetning av at hensikten med det videre oppholdet også er familiegjenforening. Den utenlandske personen må imidlertid i løpet av de fem årene som går forut for søknaden om innvilgning av varig oppholdstillatelse, ikke ha oppholdt seg mer enn seks sammenhengende måneder og ikke mer enn sammenlagt ti måneder utenfor den makedonske statens territorium. Likeledes skal nære familiemedlemmer — barn — til utenlandske personer som er berettiget til varig oppholdstillatelse med familiegjenforening som hensikt, kunne søke om å varig oppholdstillatelse.⁵²

Søknad om oppholdstillatelse som sendes fra utlandet kan leveres personlig til en makedonsk utenriksstasjon. Ved avslag på søknaden er det en ankefrist på åtte dager. Ankeinstansen skal offentliggjøre sin beslutning innen 30 dager. Ved nytt avslag er det mulig å levere en ny klage til en forvaltningsdomstol.⁵³

2.3.3 Naturalisering

En utenlandsk person som er over 18 år, som har bodd minst åtte år i Makedonia på basis av en legal, varig oppholdstillatelse, som råder over tilstrekkelige egne økonomiske midler og som taler makedonsk, kan **innvilges statsborgerskap**.⁵⁴

Utenlandske ektefeller kan etter tre års ekteskap med en person med makedonsk statsborgerskap og etter ett års legalt opphold innvilges statsborgerskap. I dette tilfelle kreves det ikke at vedkommende behersker det makedonske språket eller frasier seg eller taper sitt tidligere statsborgerskap. Dersom det opplyses på søknaden om statsborgerskap at så er ønskelig, vil automatisk også barna til den utenlandske personen, henholdsvis til den utenlandske ektefellen, tas opp som makedonsk

⁵¹ Jfr. opplysninger sendt til SFH fra OSCE Spillover Monitor Mission to Skopje den 17.10.2006; opplysninger sendt på e-post til SFH fra UNHCR Skopje den 17.10.2006.

⁵² Jfr. Republic of Macedonia, Ministry of Internal Affairs, Law on Foreigners, a.a.o., Artikkel 48-50, 52, 72, 77, 87-89; opplysninger sendt på e-post fra OSCE, a.a.o.

⁵³ Jfr. Republic of Macedonia, Ministry of Internal Affairs, Law on Foreigners, a.a.o., Artikkel 51, 53, 90.

⁵⁴ Jfr. Former Yugoslav Republic of Macedonia, Act on Citizenship, 03.11.1992, Artikkel 4, 5, 7 og 9 (uoffisiell oversettelse), kilde:

<http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=11&lid=2197&less=false>; Former Yugoslav Republic of Macedonia, Law for Amending and Supplementing the Law on Citizenship, a.a.o., Artikkel 3; opplysninger sendt på e-post fra OSCE, a.a.o.; opplysninger sendt på e-post fra Helsinki Committee, a.a.o.; opplysninger sendt på e-post fra IOM, a.a.o.; opplysninger sendt på e-post fra UNHCR, a.a.o.; Republic of Macedonia, Ministry of Internal Affairs: What is Citizenship?, 2006.

statsborgere. Statsborgerskapet koster alt i alt 100 euro, hvorav 20 euro skal betales på forhånd og 80 etter innvilgingen av statsborgerskapet.⁵⁵

Barn som er født innen den makedonske statens territorium, oppnår statsborgerskap hvis minst en av foreldrene var makedonsk statsborger ved barnets fødsel. Barn som er født i utlandet og som bare har en forelder med makedonsk statsborgerskap, oppnår makedonsk statsborgerskap på bakgrunn av herkomst. Det forutsetter at den makedonske foreldren sender en søknad om at barnet innføres i fødsels- og borgerregisteret på hans/hennes bosted før barnet fyller 18 år, eller at barnet vender tilbake til Makedonia sammen med foreldrene for der å ta varig opphold. Det forutsettes ikke at foreldrene er gift. I det tilfelle at den makedonske foreldren befinner seg i utlandet, kan registreringen av barnets makedonske statsborgerskap foretas ved nærmeste makedonske utenlandsrepresentasjon. Befinner den makedonske foreldren seg i Makedonia, skal registreringen foretas ved personlig oppmøte i innenriksministeriets filial på den makedonske foreldrens bosted. For å registrere statsborgerskapet til barn som er født i utlandet, må følgende dokumenter legges ved søknaden: Utskrift av det sveitsiske fødselsregisteret, passet til den makedonske foreldren, pass eller identitetsbevis for den utenlandske foreldren, utskrift av fødselsregisteret for den utenlandske foreldren (ikke eldre enn seks måneder) og skriftlig bekreftelse på at denne er enig. Prosessen er gratis.⁵⁶

2.4 Montenegro

2.4.1 Innreise

Den 21. mai 2006 vedtok innbyggerne i Montenegro i en folkeavstemning og med et flertall på 55.5 prosent å erklære uavhengighet fra Serbia. Fordi oppbyggingen av et eget montenegrisk ambassade- og konsulatvesen ennå er på planleggingsstadiet, blir Montenegro i en overgangsfase representert av de serbiske utenriksstasjonene. Særlige montenegriske lover — i den grad de er utarbeidet og har trådt i kraft — vil av denne grunn bare delvis bli benyttet av de serbiske utenriksstasjonene. I alt vesentlig gjelder den gamle serbisk-montenegriske lovgivingen. På nåværende tidspunkt forhandles det om en avtale mellom utenriksministeriene i de to statene om konsulære tjenester som angår montenegriske statsborgere. Inntil en slik foreligger varierer den juridiske behandlingen av konsulære saker ofte fra sak til sak. Den er følgelig relativt uoversiktlig. Hva Sveits angår, er det imidlertid sikkert at det serbiske generalkonsulat i Zürich inntil videre er ansvarlig for innreise, tildeling av visum og for å skaffe til veie dokumenter fra utlandet.⁵⁷

Bosnisk-hercegovinske og makedonske statsborgere uten gyldig pass, men som er i besittelse av et gyldig identitetsbevis som er offisielt anerkjent i deres hjemland, kan reise inn i Montenegro og ved grensen få gebyrfritt⁵⁸ utstedt et *Tourist Pass*. Det gir rett til et legalt opphold i 30 dager. Økonomisk uavhengighet eller hjelp fra venner eller familiemedlemmer under oppholdet er forutsetning for innreisen. Som

⁵⁵ Jfr. note 54.

⁵⁶ Jfr. note 54; opplysninger sendt på e-post fra OSCE, a.a.o, 17.10.2006, opplysninger sendt på e-post fra UNHCR, 17.10.2006.

⁵⁷ Jfr. skriftlige opplysninger fra republikken Serbias generalkonsulat til SFH av 13.11.2006.

⁵⁸ Jfr. Groupa 484: Towards the white Schengen list, 2006, s. 19, kilde:
http://www.grupa484.org.yu/file_download/18.

dokumentasjon gjelder kredittkort, kvittering for betalte reisekostnader, returbillett, invitasjonsbrev o.l.⁵⁹

2.4.2 Opphold

De montenegrinske lovbestemmelsene som regulerer utlendingers opphold i landet, har vært under revisjon siden desember 2004. Parallelt til denne prosessen var inntil nylig en EU-tilpasset **utlendingslov** for Montenegro og Serbia under utarbeidelse på unionsnivå. Den skulle blant annet harmonisere visumbestemmelsene og tre i kraft allerede før de nye, tilsvarende lovbestemmelsene på republikknivå.

Uavhengighetserklæringen satte en stopper for det felles forehavendet, og forsinket samtidig revisjonen og implementeringen av ny utlendingslov for begge de to statene, Serbia og Montenegro. Tilsvarende hva som er tilfelle med innreisebestemmelsene for de to landene, som fremviser minimale avvik som følge av noe forskjellig lovgivning på republikknivået, reguleres utlendingenes opphold i Montenegro i all hovedsak fremdeles av de gamle serbisk-montenegrinske bestemmelsene.⁶⁰

Utlendinger som reiser inn i Montenegro, må melde seg til de ansvarlige myndighetene innen 24 timer og registrere endring av bosted, henholdsvis den nye adressen. For å søke om en **temporær oppholdstillatelse** på basis av ekteenskapelig samliv, må en søknad med følgende dokumentasjon stiles til lokalavdelingen av kontoret for indre anliggender på det stedet der man har registrert adresse: Gyldig pass, søknadsskjema korrekt og fullstendig utfylt, skriftlig bostedsattest, to foto, utskrift av ekteskapsregisteret (ikke eldre enn seks måneder) og et dokument som bekrefter at familien disponerer over tilstrekkelige økonomiske midler (lønnsoppgave el.l.) Omfatter søknaden også barn som er født i utlandet og som ennå ikke er registrert som montenegrinske statsborgere, kreves dessuten utskrift av fødselsregisteret (på et internasjonalt skjema eller i juridisk autorisert oversettelse). Behandlingstiden for temporær oppholdstillatelse er som regel 15 dager.⁶¹ Tillatelsen varer ett år, men må forlenges hver tredje måned gjennom personlig oppmøte ved den lokale politistasjonen på bostedet. For de første tre månedene beregner man seg 80 euro, for alle de øvrige tremåneders periodene 20 euro.⁶² Etter ett års lovlig opphold

⁵⁹ Jfr. Republic of Montenegro, Ministry of Foreign Affairs, Information on terms under which foreigners can enter and stay in the Republic of Montenegro, 24.08.2004, kilde: <http://www.vlada.cg.yu/eng/mininos/vijesti.php?akcija=vijesti&id=4326>; Republic of Serbia, Ministry of Foreign Affairs, Consular Affairs, Visas Regime, Decision on the Abolishment of the Visas for the Entry and Stay in the Serbia and Montenegro for Citizens of Certain Countries, 31.05.2003, kilde: http://www.mfa.gov.yu/Visas/f_without_visa.htm; Serbia and Montenegro, Council of Ministers, Initial Report on the Implementation of the International Covenant on Civil and Political Rights in the Federal Republic of Yugoslavia for the Period 1990-2002, s. 55, kap. 356, kilde: http://www.humanrights.gov.yu/files/doc/izvestai_English.doc; opplysninger sendt på e-post fra Grupa 484, a.a.o.; opplysninger sendt til SFH fra UNHCR sub-office Montenegro den 02.10.2006.

⁶⁰ Jfr. skriftlige opplysninger fra Den serbiske republikkens generalkonsulat, a.a.o.; Vlado Ljubojevic: «Current Issues in Reforming the Visa System in Serbia and Montenegro» i: *Institute of International Politics and Economics*, a.a.o., s. 86.

⁶¹ Jfr. Republic of Serbia, Ministry of Foreign Affairs, Consular Affairs, Visas Regime, Procedure for the Registration of Foreigners and Granting Permission to Stay Temporarily in Serbia and Montenegro, kilde: http://www.mfa.gov.yu/Visas/registration_of_foreigners.htm.

⁶² Jfr. opplysninger sendt på e-post fra UNHCR sub-office Montenegro, a.a.o.; UNHCR, Analysis of the Situation of Internally Displaced Persons from Kosovo in Serbia and Montenegro: Law and Practise, a.a.o., s. 24; Grupa 484, Annual Report 2005 on human rights of refugees, internally displaced persons, returnees, asylum seekers and victims of trafficking in Serbia and Montenegro, s. 95, kilde: <http://www.grupa484.org.yu/english/annual-report-on-human-rights-of-forced-migrants>.

kan den utenlandske ektefellen konvertere sin temporære oppholdstillatelse til en varig oppholdstillatelse.⁶³

2.4.3 Naturalisering

Etter vedtagelse av den nye serbisk-montenegrinske unionsforfatningen i februar 2003 ble den bestemmende myndighet og forvaltningsarbeidet hva angår statsborgerskap flyttet fra unionsnivå til innenriksministeriene i de to republikkene. På den måten fikk borgerskapet i den montenegrinske republikken forrang foran borgerskap i unionen. På grunn av juridiske stridigheter med føderasjonen har republikken Montenegro frem til uavhengigheten i 2006 imidlertid ikke praktisert den montenegrinske stasborgerskapsloven av 1999. I januar 2001 stanset til og med det montenegrinske innenriksministeriet behandlingen av alle søknader om statsborgerskap. Siden den administrative behandlingen av anliggender i utlandet som angår statsborgerskap, dessuten langt på vei hører inn under de serbiske konsulære tjenester, er det uklart om og hvordan den tidligere serbisk-montenegrinske, henholdsvis jugoslaviske, statsborgerskapsloven av 1996 eller den loven som republikken, henholdsvis staten Montenegro vedtok i 1999, kommer til anvendelse. Som tidligere nevnt er det fortsatt stort sett overensstemmelse mellom de to statenes lovgivning.⁶⁴ I den grad de nedenstående redegjørelsene omhandler allmenne juridiske kriterier for å oppnå montenegrinsk statsborgerskap, støtter de seg til den montenegrinske loven av 1999. Hva angår behandlingen av spørsmål om søknad om statsborgerskap fra utlandet — særlig spørsmål om gebyrer, prosedyre og hvilke personlige dokumenter som kreves — blir det tatt hensyn til informasjon fra det serbiske utenriksministeriet og den serbiske utenriksrepresentasjonen.

En utenlandsk person som er fylt 18 år og som har oppholdt seg i Montenegro i **minst ti år** på basis av en legal, varig oppholdstillatelse, kan søke om montenegrinsk statsborgerskap, så fremt vedkommende eller vedkommendes montenegrinske ektefelle råder over tilstrekkelige økonomiske midler.⁶⁵

En utenlandsk person **som er gift med en person med montenegrinsk statsborgerskap** og som ved tidspunkt for søknad om statsborgerskap har oppholdt seg minst fem år uavbrutt i Montenegro på basis av en legal oppholdstillatelse, kan oppnå montenegrinsk statsborgerskap gjennom naturalisering. I det tilfelle at ekteskapet er inngått i utlandet, må det først registreres i Montenegro. Ekteskapsbeviset må derfor foreligge på et internasjonalt anerkjent skjema eller i en juridisk autorisert oversettelse.⁶⁶ Utskriften må ikke være eldre enn seks måneder. Søknad om registrering av ekteskapet må videre vedlegges gyldig pass og bevis for den montenegrinske ektefellens statsborgerskap og et identitetsbevis for den

⁶³ Jfr. Serbia and Montenegro, Council of Ministers, Initial Report, a.a.o., s. 56, kap. 371; skriftlige opplysninger fra Den serbiske republikkens generalkonsulat, a.a.o.; opplysninger sendt på e-post til SFH fra UNHCR-kontoret i Beograd den 26.03.2004.

⁶⁴ Jfr. UNHCR, Analysis of the Situation of Internally Displaced Persons from Kosovo in Serbia and Montenegro: Law and Practise, a.a.o., s. 16; skriftlige opplysninger fra Den serbiske republikkens generalkonsulat, a.a.o.

⁶⁵ Jfr. Republic of Montenegro, Law on Citizenship, 01.11.1999, Artikkel 9, kilde: <http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=11&lid=6238&less=false>; Grupa 484, Annual Report 2005 on human rights of refugees, a.a.o., s. 124.

⁶⁶ Jfr. samtalenotat etter telefonsamtale mellom SFH og det serbiske konsulatet i Zürich den 05.10.2006

utenlandske ektefellen. Registreringen kan i Sveits foretas gjennom det serbiske konsulatet i Zürich. Gebyret er på 56 SFR.⁶⁷

Barn som er født på montenegrisk territorium erverver seg montenegrisk statsborgerskap dersom minst en av foreldrene hadde montenegrisk statsborgerskap ved tidspunktet for barnets fødsel. Barn som er født i utlandet med bare en montenegrisk forelder, oppnår montenegrisk statsborgerskap på bakgrunn av herkomst, så fremt foreldrene er enige om dette. Loven forutsetter i dette tilfelle ikke at foreldrene er gift.⁶⁸ Før det kan søkes om montenegrisk statsborgerskap for barn født i utlandet, må fødselen registreres; i Sveits gjøres det ved den serbiske utenriksstasjonen. Følgende dokumenter må vedlegges registreringsøknaden: fødselsregistreringsskjema fullstendig og korrekt utfyllt, utskrift av fødselsregisteret (i form av et internasjonalt skjema eller i en juridisk autorisert oversettelse) som ikke er eldre enn seks måneder, bevis på statsborgerskapet til den montenegriske foreldren. Ved personlig innlevering av søknaden ved den serbiske utenriksstasjonen må den montenegriske foreldren i tillegg fremvise sitt gyldige pass (pass av blå farge). Hvis foreldrene er gift, må ekteskapet registreres før det er mulig å registrere barna. Fødselsregistreringen koster 65 SFR. For å fastslå barnets statsborgerskap på bakgrunn av herkomst må begjæringen i tillegg vedlegges bevis for statsborgerskapet til den utenlandske foreldren, en bekreftelse på bolig i utlandet og dokumentasjon på at barna ikke allerede er innført i statsborgerregisteret i den utenlandske foreldrens hjemland. Det koster 169 SFR å få fastslått dette. Kostnadene for å få utstedt et pass for barnet er 96 SFR. Å føre barnet inn i passet til den montenegriske foreldren koster 63 SFR.⁶⁹

Siden februar 2005 har det foreligget et forslag til revisjon av statsborgerskapsloven. I tillegg til den femårige boplikten for den utenlandske ektefellen, krever den reviderte loven at ekteskapet skal ha vart i minst tre år før det kan søkes om statsborgerskap. Tatt i betraktning at utgangspunktet er blitt forandret i og med løsrivelsen fra Serbia, er det et åpent spørsmål om dette utkastet vil tre i kraft i sin nåværende form. Også tidspunktet for ikrafttredelsen er usikkert.⁷⁰

2.5 Serbia

2.5.1 Innreise

Bosnisk-hercegovinske statsborgere kan reise visumfritt inn i Serbia med gyldig identifikasjonsbevis og oppholde seg der i 90 dager.⁷¹ Makedonske statsborgere kan

⁶⁷ Jfr. Embassy of the Republic of Serbia — Bern, Consular Affairs, Registration of Marriage, kilde: <http://www.yuamb.ch/?lang=EN&sctn=3.2>; Den serbiske republikkens generalkonsulat i Zürich, kilde: http://www.konzulat.ch/cenovnik_usluga.php; skriftlige opplysninger fra Den serbiske republikkens generalkonsulat, a.a.o.

⁶⁸ Jfr. Republic of Montenegro, Law on Citizenship, 01.11.1999, Artikkel 3 og 4, kilde: <http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=11&lid=6238&less=false>

⁶⁹ Jfr. Embassy of the Republic of Serbia — Bern, Consular Affairs, Registrering a Childbirth/Citizenship, a.a.o.; Den serbiske republikkens generalkonsulat i Zürich, a.a.o.

⁷⁰ Jfr. Grupa 484, Annual Report 2005 on human rights of refugees, a.a.o., s.95; Artikkel 11 i lovutkastet av 28.02.2005. Teksten ble stilt til rådighet på serbokroatisk for SFH av det serbiske generalkonsulat i Zürich.

⁷¹ Embassy of the Republic of Serbia — Bern, Consular Affairs, Visa Regime, a.a.o.; Immigration and Refugee Board of Canada, Responses to Information Requests, Serbia and Montenegro: Update to YUG26544.E of 18 April 1997, 07.02.2005, kilde: <http://www.unhcr.org/home/RSDCOI/42df61801d.html>.

reise visumfritt inn i Serbia og oppholde seg der inntil 60 dager, hvis de har gyldig pass.⁷² Økonomisk uavhengighet eller finansiell bistand fra venner eller familie under oppholdet er forutsetninger for innreisen. Som dokumentasjon gjelder kredittkort, kvittering for betalte reiseutgiftet, returbillett, invitasjonsbrev osv.⁷³

For montenegrinske statsborgere er ingen ting endret. For dem gjelder samme bestemmelser som for serbere.

2.5.2 Opphold

Proessen med å utarbeide en utlendingslov på føderasjonsnivå som samsvarer med EU, er blitt påskyndet etter Montenegros løsrivelse fra den serbisk-montenegrinske unionen. Lovutkastene på unionsnivå skal med enkelte endringer innarbeides i den serbiske statsretten. Hverken innholdet i endringene eller tidspunktet for lovens ikrafttredelse er kjent. Inntil videre gjelder derfor de gamle serbisk-montenegrinske bestemmelsene, henholdsvis de tilsvarende lovene som tidligere gjaldt på republikknivå.⁷⁴

Utlendinger som reiser inn i Serbia må melde seg til de ansvarlige myndighetene innen 24 timer og registrere endring av bosted, henholdsvis den nye adressen. For å søke om en temporær oppholdstillatelse på basis av ekteskapelig samliv, må en søknad med følgende dokumentasjon stiles til lokalavdelingen av kontoret for indre anliggender på det stedet der man har registrert adresse: Gyldig pass, søknadsskjema korrekt og fullstendig utfylt, skriftlig bostedsattest, to foto, utskrift av ekteskapsregisteret (ikke eldre enn seks måneder) og et dokument som bekrefter at familien disponerer over tilstrekkelige økonomiske midler (lønnsoppgave el.l.) Omfatter søknaden også barn som er født i utlandet og som ennå ikke er registrert som serbiske statsborgere, kreves dessuten utskrift av fødselsregisteret (på et internasjonalt skjema eller i juridisk autorisert oversettelse). Behandlingstiden for temporær oppholdstillatelse er som regel 15 dager. Tillatelsen varer ett år, men må forlenges hver tredje måned gjennom personlig oppmøte ved den lokale politistasjonen på bostedet. Etter ett års lovlig opphold kan den utenlandske ektefellen konvertere sin temporære oppholdstillatelse til en varig oppholdstillatelse.⁷⁵

2.5.3 Naturalisering

Selv om Serbia anvender en egen statsborgerskapslov, som har vært gyldig siden desember 2004 og som har forrang overfor tilsvarende bestemmelser på unionsnivået, utsteder myndighetene også etter unionens oppløsning både innenlands og ved utenriksstasjonene fortsatt jugoslaviske, henholdsvis serbisk-montenegrinske reisedokumenter.⁷⁶ Tilsvarende er prosedyren og kostnadene for serbiske statsborgere, deres barn og ektefeller som skal registrere fødsler, ekteskap, statsborgerskaptilhørighet eller som ønsker å skaffe dokumentasjon fra utlandet, den samme som for montenegrinske statsborgere.⁷⁷ Nedenfor behandles derfor bare de

⁷² Embassy of the Republic of Serbia — Bern, Consular Affairs, Visa Regime, a.a.o.; Republic of Serbia, Ministry of Foreign Affairs, Consular Affairs, Visas Regime, a.a.o.

⁷³ Jfr. Serbia and Montenegro, Council of Ministers, Initial Report, a.a.o., s. 56, kap. 364.

⁷⁴ Jfr. kapittel 2.4.2 og note 60.

⁷⁵ Jfr. kapittel 2.4.2 og note 60-63.

⁷⁶ Jfr. Krenar Gashi, a.a.o.

⁷⁷ Jfr. kapittel 2.4.3 og note 64-70.

allmenne kravene for å oppnå serbisk statsborgerskap, som har grunnlag i loven av desember 2004.

Et utenlandsk person som har fylt 18 år og som minst har oppholdt seg tre år i Serbia på basis av legal, varig oppholdstillatelse, kan søke om serbisk statsborgerskap. Den utenlandske personen må i tillegg frasi seg eller miste sitt tidligere statsborgerskap. Tap eller fraskrivelse av tidligere statsborgerskap forlanges ikke om dette ikke tillates i den utenlandske personens hjemland og således ikke er gjennomførbart. I dette tilfelle må søkeren avgi en skriftlig erklæring om at vedkommende anerkjenner Serbia som sitt hjemland.⁷⁸ Utenlandske personer som er født i Serbia, kan etter to års legal, sammenhengende botid de jure la seg naturalisere.⁷⁹

Utenlandske personer som har vært gift med en serbisk statsborger i minst tre år og som på tidspunkt for søknaden er berettiget til varig opphold i landet, kan oppnå serbisk statsborgerskap gjennom naturalisering. I dette tilfelle forlanges det ikke at man frasier seg sitt tidligere statsborgerskap. Unntak gjøres for bosnisk-hercegovinske statsborgere som har vært gift med en serbisk statsborger i minst tre år og som bor i utlandet. De trenger ikke være berettiget til varig opphold i Serbia. I dette tilfelle må søknaden vedlegges utskrift av fødselsregisteret, en bekreftelse på statsborgerskap i Bosnia-Hercegovina, utskrift av ekteskapsregisteret, fotokopi av et bosnisk-hercegovinsk pass og bevis for det serbiske statsborgerskapet til ektefellen.⁸⁰

Barn som er født i Serbia får serbisk statsborgerskap hvis minst en av foreldrene var serbisk statsborger ved tidspunkt for barnets fødsel. Barn som er født i utlandet med bare en forelder med serbisk statsborgerskap, oppnår statsborgerskapet gjennom herkomst, forutsatt at vedkommende blir skrevet inn i fødsels- og statsborgerregisteret på bostedet til den serbiske foreldren før han eller hun fyller 18 år.⁸¹

3 Embedsverkets praksis

3.1. Innledende bemerkninger

Kildematerialet har vist at det i de statene på det tidligere Jugoslavias territorium som her er undersøkt, ikke så mye er lovens bestemmelser som skaper problemer for hjemvendte familier av blandete nasjonaliteter. Et unntak er Montenegro, der statsborgerskapsloven forlanger at naturaliseringskandidaten må ha et lovlig opphold på ti år bak seg for å oppnå statsborgerskap. Fordi flyktninger og fordrevne imidlertid utelukkende innrømmes en provisorisk status, blir i praksis ervervelsen av

⁷⁸ Jfr. Bill on the Citizenship of the Republic of Serbia, 29.12.2004, Artikkel 14, kilde: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/rsd/rsddocview.pdf?tbl=RSDLEGAL%id=43de38344>; jfr. Embassy of the Republic of Serbia — Bern, Consular Affairs, Citizenship, a.a.o.

⁷⁹ Jfr. Bill on the Citizenship of the Republic of Serbia, a.a.o., Artikkel 16.

⁸⁰ Jfr. Bill on the Citizenship of the Republic of Serbia, a.a.o., Artikkel 17; Serbia and Montenegro, Council of Ministers, Initial Report, a.a.o., s. 25, kapittel 144 og 145. Ifølge opplysninger på hjemmesiden til den serbiske ambassaden i Bern må ikke bare den utenlandske ektefellen være berettiget til fast oppholdstillatelse, men på basis av denne berettigelse må vedkommende ha bodd i Serbia i minst tre år. Jfr. Embassy of the Republic of Serbia — Bern, Consular Affairs, Citizenship, a.a.o.

⁸¹ Jfr. Bill on the Citizenship of the Republic of Serbia, a.a.o., Artikkel 7 og 9; Serbia and Montenegro, Council of Ministers, Initial Report, a.a.o., s. 25, kapittel 147.

statsborgerskapet nektet i det uendelige.⁸² **Problemene for de hjemvendte skyldes snarere embedsverkets praksis.** Disse problemene er for en stor del velkjente og lar seg tilbakeføre til følgene av krigen, etnisk deling og aggressiv nasjonalisme. De rammer først og fremst hjemvendte som må vende tilbake til en eksistens som del av en minoritet. Etnisk og nasjonalt blandete familier er i denne situasjonen en i særlig grad sårbar gruppe, fordi et familiemedlem, som regel en av foreldrene, er uten oppholdsstatus eller borgerrettigheter, i og med at vedkommende tilhører en minoritet hvis tilstedeværelse bare så altfor ofte er uønsket. Slike familier befinner seg i en enda mer usikker situasjon enn homogene minoritetsfamilier, fordi de opplever utestengning og mistenksomhet i begge de etniske gruppene der de har sine forfedre. De har i tillegg barn som i henhold til en nasjonalistisk logikk er uten klar nasjonal eller etnisk identitet og som etter behov kan innlemmes eller utestenges fra den ene eller andre etniske gruppen eller nasjonaliteten.

I tiden etter krigen har man ikke i noen av de jugoslaviske etterfølgestatene som her er nevnt, maktet å skape noen fundamental endring henimot en effektiv og smidig administrasjon. Det finnes ikke noe empirisk materiale om dette, men de fleste beretningene vitner om gjentatte problemer med manglende dokumenter, et tungrodd byråkrati, økonomiske hindringer og vilkårlighet hos de ansvarlige myndighetene.

3.2 Mangel på gyldige dokumenter, byråkratiske hindringer, kostnader

De administrative prosedyrene i Jugoslavias etterfølgerstater regnes som kompliserte og tidkrevende og utgjør en utfordring også for utdannede og informerte borgere. Ekstreme vente- og behandlingstider, mangel på personale og nødvendig utstyr og de ansattes lave lønninger, kan bidra til at anskaffelsen av dokumenter blir til en tålmodighetsprøve. De færreste som vender tilbake, er i besittelse av alle nødvendige papirer. Blant dem finnes mennesker som ikke behersker språket, som har mistet dokumenter eller som må la seg registrere for aller første gang. Det kreves altfor mye av dem og de risikerer å bli værende i årevis uten de nødvendige dokumentene.

Følgende eksempel er lærerikt, det illustrerer de vanskelighetene en som vender tilbake til Serbia møter når vedkommende må skaffe seg de nødvendige personlige dokumentene: Ofte er vedkommende bare i besittelse av et gammelt pass, utstedt av *Den sosialistiske føderative republikken Jugoslavia*, som ikke er gyldig som bevis på serbisk statsborgerskap, og er utgått på dato som identitetsbevis. Men forutsetningen for å bli berettiget til sosialhjelp, få arbeidstillatelse, sykeforsikring og andre statlige tjenester er å være serbisk statsborger. Derfor må den hjemvendte først søke om et nytt serbisk pass. Til det kreves følgende dokumentasjon: Et gammelt identitetsbevis, en fødselsattest utstedt på den hjemvendtes fødested (ikke eldre enn seks måneder), fødselsattest for foreldrene utstedt på deres fødested (ikke eldre enn seks måneder) eller et bevis på statsborgerskap, et bevis på oppholds- eller bostedsregistrering, utstedt av det lokale politikontoret, og to foto. Å gå til anskaffelse av alle disse dokumentene kan så vel av praktiske som av økonomiske grunner være vanskelig for søkeren. Personlige identitetsbevis og reisedokumenter ble ofte tatt fra dem under flukten. Fødselsregistrene er ikke sjelden blitt ødelagt under krigen, eller de er flyttet til geografisk avsidesliggende områder (for eksempel befinner registeret for Kosovo

⁸² Jfr. Grupa 484, Annual Report 2005 on human rights of refugees, a.a.o., s. 131.

seg nå i Sør- og Midt-Serbia). Hvis likevel den rette dokumentasjonen foreligger, kan den manglende oppholdstillatelsen være knyttet til betingelsene for å ha en lovlig bostedsadresse. Hjemvendte uten tilstrekkelige midler eller som er uten støtte fra slektninger, kan knapt oppfylle kravet om lovlig bolig. Og endelig, uten registrert boligadresse og uten statsborgerskapsbevis kan man ikke skaffe noe nytt identitetsbevis som erstatning for et nytt pass.⁸³

Hvis man påpeker sin rett til å bli tildelt et statsborgerskap, kan kravet avvises fordi den tildelte borgerrett man hadde i en av de seks republikkene i tillegg til det jugoslaviske statsborgerskapet, ikke var knyttet til fødestedet og ens legale bosted der, men til borgerretten til en av foreldrene (som oftest faren). Riktignok er ikke dermed en tilbakevending til ens tidligere bosted dermed utelukket. Ervervsen av statsborgerskapet kan imidlertid på grunn av manglende oppføring i den såkalte *republikkevidenz* (meldeliste) utsettes i årevis. Og til tross for omfattende juridiske tiltak i de angjeldende statene finnes det nå som før tusenvis av tilbakevendte som på grunn av manglende statsovergrepene samarbeid, eller som i Bosnia, manglende føderalt samarbeid på dette området, faller gjennom hullene i loven.

Det er en rekke rettigheter en person uten gyldige dokumenter ikke kan gjøre krav på. Som oftest er det først de fire grunnleggende dokumentene (fødselsattest, identitetsbevis, vielsesattest, arbeidsbok) som sikrer rett til skolegang, utskriving av bostedsbevis, arbeidstillatelse, sosiale tjenester, helsetjenester osv.

Hvis anskaffelsen av de nødvendige dokumentene er avhengig av at man flere ganger må tilbakelegge lange distanser for høye reiseutgifter, kan anskaffelsen av dokumentene også hindres av mangel på midler. Det fører til at lange reiser ofte ikke blir foretatt i det hele tatt. Det faktum at samarbeidet mellom UNMIK og de serbiske myndighetene ikke fungerer, fordi de serbiske myndighetene i Beograd ikke anerkjenner dokumenter utstedt av FN-forvaltningen i Kosovo, har i en eldre kvinnes tilfelle hatt som resultat at hun tre ganger har måttet reise 150 kilometer, for hver gang å fastslå at dokumentet ikke var klart, hvorpå hun ga opp.⁸⁴

De som vender tilbake er ikke sjelden i en prekær og marginal situasjon ved returen. For å forhindre at **ubemidlede personer registreres med bolig** blir det som regel krevd dokumentasjon av at det foreligger tilstrekkelig med egne økonomiske midler. Dette kriteriet er særlig godt egnet til å nekte uønskede utenlandske personer lovlig oppholdsstatus. Heller ikke den prinsipielt garanterte friheten til å bo hvor man vil betyr at man unngår forhindringer og motstand fra de ansvarlige myndighetene, så

⁸³ Jfr. Danilo Rakic, a.a.o., s. 20-21; International Organization for Migration, Information for Returnees to Serbia and Montenegro, a.a.o.; s. 3; Krenar Gashi, a.a.o.; Immigration and Refugees Board of Canada, Responses to Information Requests, Yugoslavia: Update to YUG20146.E of 21 March 1995 on identification documents. 01.12.1996, kilde:

<http://www.unhcr.org/home/RSDCOI/3ae6ac657c.html>; Freedom House, A Joint European Vision, a.a.o, s. 36; Serbia and Montenegro, Council of Ministers, Initial Report, a.a.o., s. 55, kapittel 356.

⁸⁴ Jfr. UNHCR, The Status of the Croatian Serb population in Bosnia and Herzegovina: Refugees or Citizens, May 2003, s. 2-4, 5-8, og 17, kilde: <http://www.unhcr.org/publ/RSDLEGAL/3eccfafc2.pdf>; UNHCR, Analysis of the Situation of Internally Displaced Persons from Kosovo in Serbia and Montenegro: Law and Practise, a.a.o., s. 15-25; Grupa 484, Annual Report on human rights of refugees, a.a.o., s. 95. Ifølge opplysninger sendt på e-post fra Grupa 484 gjelder konklusjonene i den ovennevnte studien ikke bare indre fordrevete, men prinsipielt også dem som vender hjem fra Vest-Europa, jfr. e-post fra Grupa 484, a.a.o.

snart det synes grunn til å anta at den det angår ikke er i stand til å forsørge seg selv med egne midler.

Mange **roma** fra de forskjellige Balkan-statene **mangler basisdokumenter** (fødselsattest, identitetsbevis), fordi de enten har mistet dem eller aldri har hatt dem. Ved søknader om utferdigelse av legitimasjonsbevis i for eksempel Serbia eller Bosnia-Hercegovina er avslagsprosenten når det gjelder medlemmer av romafolket særlig høy. Barn har problemer med å få fødselsattest når foreldrene mangler personlige dokumenter eller en permanent adresse.⁸⁵

⁸⁵ European Roma Rights Centre, 03.07.2006, kilde:
<http://www.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/ngos/ERRC.pdf>.